

Тетяна МАРЧЕНКО,
викладач-методист Університетського коледжу
Київського університету імені Бориса Грінченка

Проектна діяльність як засіб формування компетентностей в учнів початкової школи

Метод проектів – це не алгоритм, що складається із чітких етапів, а модель творчого мислення й прийняття рішень (Дж. Пітт).

Аналізуючи наукову літературу, Державний стандарт початкової загальної освіти, звертаємо увагу, що для розв'язання життєвих та навчальних завдань необхідно оволодівати практичними навичками користування сучасними інформаційно-комунікаційними й інтерактивними технологіями. В навчальний план початкової школи з 2 класу введено предмет інформатика, який передбачає ознайомлення з інформаційно-комунікаційними технологіями та сприяє реалізації мети та завдань освітньої галузі "Технології". Програма передбачає створення навчальних проектів. Учні ознайомлюються з основними принципами проектної діяльності, а також мають змогу реалізувати всі ІКТ-компетентності, набуті в процесі вивчення курсу інформатики.

У контексті початкового навчання предметна ІКТ-компетентність розглядається як здатність учня "актуалізувати, аналізувати, відбирати, інтегрувати й застосовувати в конкретній життєвій або навчальній ситуації, зокрема проблемній, набуті знання, уміння, навички, способи діяльності щодо використання ІКТ" [2].

В науковій літературі значна увага приділяється проектній діяльності. Так, О.Савченко описує сутність проектного навчання, особливості навчальних проектів, подає перелік можливих тем з читання й методичні рекомендації [7]. Р. Владика представила розробку заняття як результат проектної діяльності [3]. Проте організація роботи над проектом залишається поза увагою.

У матеріалах міжнародної програми Intel® "Навчання для майбутнього" сформульовано перестороги: "Завжди існує небезпека переоцінити результат використання методу проектів й недооцінити сам процес ... При виконанні учнями дослідницьких проектів важливо уникати перетворення їх на реферати. Неприпустимо створювати в дітей поняття про наукову діяльність як про компіляцію чужих думок" [4].

Саме тому у цій статті маємо за мету розглянути методичні аспекти організації роботи над проектом від підготовчого до заключного етапу.

Пропонуємо розглянути це на прикладі міні-проекту для учнів 2 класу "Як мишка свій хвостик загубила", який можна запропонувати учням після вивчення теми "Пристрої для роботи з інформацією". Це міні-проект, часу на його реалізацію потрібно не більше тижня.

Проект – це "п'ять П", а саме: проблема, проектування (планування), пошук інформації, продукт, презентація (представлення результату) [4].

Розглянемо ці етапи.

1. Проблема.

Враховуючи вікові особливості школярів, проблему можна подати дітям в ігровій формі.

У класі висить оголошення:

Загубився хвостик, довгий, тоненький,
чорного кольору ...

Якщо знаєте, де він, повідомте
muchka@gmail.edu

Мишка

Вчитель може організувати обговорення проблеми:

– Хто написав таке оголошення? (Комп'ютерна мишка).
– Як міг хвостик загубитись? (Є мишки без дротів).
– Чи можемо ми допомогти? Як? (Дізнатися про створення й розвиток комп'ютерних мишок і написати мишці листа, щоб вона не хвилювалась).

– А чим це буде корисним для нас? (Дізнаємося щось нове, розкажемо про це друзям).

2. Проектування (планування).

Планування роботи у проекті та аналіз зробленого здійснюється поетапно.

Викликавши інтерес та бажання допомогти, вчитель спонукає учнів до дії, використовуючи інтерактивну технологію "Мозкова атака":

– Як організувати роботу, щоб допомогти мишці? Поміркуємо й запишемо наші пропозиції.

Кожен учень стисло пише на аркуші свої пропозиції, висловлює їх, ми не критикуємо, слухаємо, робимо для себе позначки, затим обговорюємо, що може дати нам кожна пропозиція. Наприклад, пропозиції дітей можуть бути такими: Що таке мишка? Чи всі мишки однакові? Як змінювалася мишка? Які мишки у кожного вдома?

Як дати відповіді на поставлені запитання?

✦ Робота з довідковими матеріалами в бібліотеці;
✦ пошук в інтернеті зображень, розповідей, відео;
✦ практичне дослідження "Пошукаю мишку в моєму домі" – розпитати батьків, родичів про різні види мишок, принципи їх роботи, пошук застарілих видів, нових (енергономічних), фотографування.

Проектна діяльність потребує від учителя ретельної підготовки та продумування всіх можливих варіантів, враховуючи індивідуальні особливості та схильності учнів, щоб залучити їх до активної роботи. Оскільки у другому класі ще не всі можуть правильно сформулювати власну думку, вчитель використовує прийом "перефраз": ти хотів сказати ...? Нам пропонує... Я правильно тебе зрозуміла? (Уточнює чіткість формулювання пропозиції).

На цьому етапі вчитель має створювати позитивну мотивацію дітей до пізнавальної, пошукової діяльності, самоосвіти, розвитку самостійності. Звісно, легше самому зробити сценарій, роздати слова, прорепетирувати. Але значно важливіше й корисніше сформувати у дітей навички застосування отриманих знань на практиці.

3. Пошук інформації.

Учні самостійно збирають необхідну інформацію, (термін виконання 2–3 дні) аналізують її у класі. Вчитель дає змогу учням стисло розповісти про всі зібрані матеріали, висловити ідеї, пропозиції і використати їх у проєкті. Випадкових і нецікавих матеріалів бути не може, тут потрібна особлива майстерність учителя. Обговорення ідей сприяє формуванню мовленнєвої та інформаційної компетентності.

4. Продукт.

На цьому етапі вчитель спонукає дітей до планування наступного етапу роботи в проєкті:

- Про що дізналися?
- Що можна показати, яким чином? (Фотовиставка, виставка, презентація. Хто виконає?).
- Про що можна розповісти, хто розкаже, що супроводжуватиме розповідь? (Створення мультимедійної презентації, підготовка виступу перед класом. Хто виконає?).
- Хто вміє писати вірші, малювати? Можна скласти казку на тему: "Як мишка свій хвостик загубила?", написати вірш, ілюструвати (зібрати казки, створити газету, міні-книжечку, брошуру, буклет. Хто виконає?). Виконання, скоріш за все, буде рукописне й намальоване, проте батьки можуть допомогти створити друковане.
- У другому класі у дітей тільки починають формувати ІКТ-компетентність, це може стати мотиваційним фактором вивчення інформатики як інструмента для автоматичної обробки інформації.
- Лист миші (хто напише, що вмішуватиме лист).

Під час цього етапу вчитель спонукає учнів до опису, проєктування бажаних кінцевих результатів. Діти об'єднуються в групи. Групи можна формувати різними способами, але, оскільки це перший проєкт, то доцільно об'єднати другокласників за інтересами. Розподіляють завдання між групами та між учнями в кожній групі, обговорюють, хто чим займатиметься, обирають лідера в кожній групі, планують етапи виконання завдань, час на виконання. Цей етап сприяє формуванню алгоритмічної й ІКТ-компетентності.

Звертаємо увагу на ще одну пересторогу в матеріалах міжнародної програми Intel® "Навчання для майбутнього": "Не просте питання реалізації виховних завдань проєктної діяльності: основні моральні принципи – взаємодопомога, обов'язковість, почуття відповідальності за прийняті рішення ґрунтуються на дії, вони мають бути "прожиті" [4]. Особливу увагу вчитель приділяє формуванню соціально-особистісних компетентностей.

Оскільки групи працюють переважно самостійно, їх необхідно цього навчати. Можна провести бесіду індивідуальну, групову, інструктаж, роздати пам'ятки, спільно з кожною дитиною окреслити завдання та обов'язки. Це дуже копітка робота, але її результат – досвід, уміння, компетентність, які формуються в дітей і дуже цінні. Під час роботи діти обговорюють проблеми, що виникають;

контролюють, аналізують і оцінюють свою діяльність. У групі виникає інтенсивний обмін інформацією. Способи обговорення в групі можуть бути різні. Наприклад, для другокласників можна сповіщати свою думку всім членам групи по колу. Це дисциплінує учнів, привчає стежити за своїм мовленням, уважно слухати товариша, дає можливість висловлювати власну думку кожному. Колективна робота привчає школярів до взаємної відповідальності, навчає вирішувати організаційні проблеми, формувати уявлення про те, як це робиться в реальній практиці: від постановки завдання до аналізу здобутих результатів. Щоденно в групах підбивається рефлексивний підсумок: що зроблено, як працювали, які завдання залишилися виконати.

Результатом діяльності у проєкті може бути:

- газета (міні-книжечка, брошура, буклет) з казками на тему: "Як мишка свій хвостик загубила?"
- Фотовиставка зроблених дітьми фото (формується перші уявлення про мультимедійні технології).
- Виставка механічних, оптичних, лазерних, радіомишок (формується естетичні навички оформлення, усне зв'язне мовлення, мовленнєва компетентність).
- Мультимедійна презентація (формується ІКТ-компетентність).

5. Презентація (представлення результату). Вчитель звертає увагу на те, що дорослі про свою роботу звітують, розповідають, підбивають підсумки, тому кожна група теж представляє результати своєї діяльності. Разом із учнями обговорюють можливі форми:

- презентація про історію розвитку (виступ перед учнями класу).
- Анонс газети (міні-книжечки, брошури, буклети) з казками (виступ перед учнями).
- Коментування матеріалів фотовиставки (виступ перед класом).
- Коментування матеріалів виставки механічних, оптичних, лазерних, радіомишок (коли і як вони працювали, який принцип і виступ перед учнями класу).

Кожна група обирає доповідача, готує розповідь. Встановлюють час на виступ для кожної групи.

Завершення роботи в проєкті. Проєкт підсумовується з допомогою рефлексії, проводиться само- та взаємооцінювання роботи у проєкті:

- Я хочу подякувати за (допомогу, цікаву розповідь, гарний малюнок, міні-книжечку, критику, вміння керувати, організувати роботу).
- Я навчився шукати інформацію, робити презентацію, обладнувати й презентувати фотовиставку, виставку.
- Я зрозумів, як працюють різні мишки. Що мишки пройшли складний шлях розвитку. Нові типи мишок стають зручнішими й кращими. Аби вдосконалювати їх, потрібно багато знати.
- Я зрозумів, як планувати роботу, як добре, що є друзі, які допомагають.
- Мені було цікаво.

Учні ще не усвідомлюють значення проведеної роботи, тому вчитель підбиває підсумки: "Діти, ви працювали колективно, у командах, як дорослі. Я з гордістю можу сказати, що ви створили ПРОЄКТ. Ми навчилися під час

проекту: планувати роботу і виконувати заплановане; опрацювати літературу та інтернет-матеріали; проводити спостереження, фіксувати результати та робити висновки; робити фотографії, компоувати фотовиставку; створювати презентації, виступати перед аудиторією; працювати в групі.

Це допоможе вам при вивченні інших предметів, в різних життєвих ситуаціях. Нас запросили розповісти про наш проект у 2-Б, 2-В класах".

Презентування проекту можна повторити для учнів інших класів, але тоді потрібно розпочати з короткої оповіді про проблему й роботу над її вирішенням.

- Лист миши, відправлення листа. (Цей етап сприяє формуванню писемного мовлення, мовленнєвої й інформаційної компетентності). В лист можна вмістити фото з виставки, з презентування результатів роботи (формується ІКТ-компетентність).

- Отримання листа-подяки від мишки, розміщення його на стенді при вході до класу.

Після виступу, дітей варто нагородити. Подяки, оголошення дуже просто зробити у програмі Publisher, медальки у програмі Excel.

Цей проект може бути першим в роботі другокласників, можна їм допомогти відповідними написами-картками, щоб звернути їхню увагу на способи та методи оцінювання, виховувати вміння бачити хороші вчинки, оцінювати добрі справи.

Предмет "Інформатика" ми використовуємо як засіб для реалізації методу проектів при вивченні інших предметів.

Шостим "П" проекту можна назвати його портфоліо, тобто папку, в якій зібрано всі робочі матеріали, у тому числі – чернетки, щоденні плани, звіти тощо.

Висновки.

Проект – це процес, який дає змогу отримати конкретний результат – позитивну мотивацію учнів до пізна-

вальної, пошукової діяльності, самоосвіти, розвитку самостійності. Він виховує відповідальність, формує компетентності й навички, необхідні особистості XXI століття.

Проектна діяльність сприяє комплексному формуванню компетентностей учнів початкової школи, потребує цілеспрямованої методичної допомоги вчителя. Колективна робота навчає вирішувати організаційні проблеми, формує навички застосування отриманих знань під час розв'язання життєвих та навчальних завдань, привчає учнів до взаємної відповідальності, толерантності, розвиває вміння актуалізувати, аналізувати, інтегрувати й застосовувати в конкретній життєвій або навчальній ситуації, в тому числі проблемній, набуті знання, уміння, навички, способи діяльності та використовувати ІКТ як інструмент автоматичної обробки інформації.

Література

1. Державний стандарт початкової загальної освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/content/%D0%9E%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B0/derjstandart-pochatk-new.pdf>
2. Інформатика. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів 2–4 класів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/pochatkova-shkola.html>
3. Владика Р. "Не зривай першоцвіти" //Початк.школа. – 2016. – №3. – С. 44–47.
4. Метод проектів Intel® "Навчання для майбутнього" Базовий курс [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://docs.google.com/document/d/1bpX1dsvMvSwpgHMv2LA3goldKcz6YlqgfDirkmX_TzY/edit
5. Морзе Н. В. Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховний процес закладів ПТО: Методичний посібник. – К. : Арт. Економі, 2011. – 168 с.
6. Руденко Н. М. Інтерактивне навчання на уроках математики в початковій школі / Н. М. Руденко//Початк.шк. – 2015. – № 12. – С. 45–48.
7. Савченко О. Метод проектів на уроках літературного читання //Почат.школа. – 2015. – № 11. – С. 26–30.

Марченко Т. Проектна діяльність як засіб формування компетентностей в учнів початкової школи. У статті обґрунтовано методичні аспекти організації роботи над проектом від підготовчого до заключного етапів, охарактеризовані діяльність учнів та вчителя при використанні методу проектів. Описано методи та прийоми організації роботи учнів у групах, само- та взаємооцінювання роботи у проекті, роль учителя в ньому.

Ключові слова: метод проектів, дослідницькі проекти, навчальні проекти, етапи роботи над проектом, самооцінювання та взаємооцінювання.

«ПОЧАТКОВА ШКОЛА»

щомісячний науково-методичний журнал
№ 7 (577) ЛИПЕНЬ 2017

Засновники –
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ,
ВИДАВНИЦТВО «ПОЧАТКОВА ШКОЛА»

Видавець –
ВИДАВНИЦТВО «ПОЧАТКОВА ШКОЛА»
Видається з липня 1969 року
Київ

Журнал включено до переліку наукових
видань ВАКУ України, в яких можуть
публікуватись основні результати
дисертаційних робіт

Головний редактор

Алла ЛУК'ЯНЕЦЬ, кандидат педагогічних наук,
заслужений працівник народної освіти України

Редакційна колегія:

Іван БЕХ, Надія БІБІК, Микола ВАШУЛЕНКО,
Галина ДРЕВАЛЬ, Валентина ЗАТОРЖИНСЬКА,
Людмила КОВАЛЬ, Ярослава КОДЛЮК,
Юлія КОЛЕСНИКОВА (завідувач відділу),
Тетяна КОХНО, Людмила ЛІЩИНСЬКА,
Людмила ЛОПУШАНСЬКА (відповідальний
секретар), Алевтина ЛОТОЦЬКА,
Світлана МАРТИНЕНКО, Віра МЕЛЕШКО,
Олександр МИТНИК, Антоніна МОВЧУН,
Ізольда НІЗЕЛЬСЬКА, Оксана ОНОПРІЄНКО,
Тамара ПИРОЖЕНКО, Тамара ПОНІМАНСЬКА,
Катерина ПОНОМАРЬОВА, Катерина ПРИЩЕПА,
Тетяна ПУШКАРЬОВА, Олександра САВЧЕНКО,
Світлана СТРИЛЕЦЬ, Володимир ТИМЕНКО,
Ольга ХОРОШКОВСЬКА, Людмила ХОРУЖА,
Михайло ЧЕМБЕРЖІ, Тетяна ЯРЕМЧУК
(завідувач відділу).

Зареєстровано Державним комітетом інформаційної
політики, телебачення та радіомовлення України
серія КВ, №6506 від 09.09.2002 року.
Підписано до друку 23.06.2017. Формат 84x108/16.
Папір газетний. Друк офсетний. Умовн. друк. арк. 6,72.
Умовн. фарбовідб. 6,72. Обл.-вид. арк. 9,75.
Зам. 0104707.

Адреса редакції: 04213, Київ,
вул. Прирічна, 25-А, к. 12,
тел./факс (044) 501-03-87
www.pochatkova-shkola.net
e-mail: pochatkovas.ua@gmail.com

Видруковано у видавництві «Преса України».
03148, Київ, вул. Героїв Космосу, 6
Свідоцтво № 35481684
http://www.pressa.kiev.ua/.
Якість друку повністю відповідає наданому видавцем
видавничому оригіналу.

© «Початкова школа», 2017

ЗМІСТ

У Міністерстві освіти і науки України 000000111821

Бібліотека Київського університету ім.Е.Грінченка

Наказ про проведення реалізації компетентнісного підходу в науково-педагогічній діяльності
“Інтелект України” на базі загальноосвітніх навчальних закладів 1

Ростимо патріотів

Бондаренко Л. Центр патріотизму в Білій Церкві 2
Бояренцева І. Я у світі, 3 клас 3
Старовойтова О. І оживе добра слава козацька 5

Психолого-педагогічний практикум

Поліщук С. Психологічні особливості брехливості
молодших школярів 8

Методика навчання

Лобчук О. Формування мовленнєвого етикету у молодших школярів ... 12
Кулинич Н. Урок української мови з використанням
міжпредметних зв'язків для 2 класу 16
Шапавалова І. “Поетична квітка України” 18
Листопад Н. Формування у молодших школярів уявлень про час 20
Ланіна О. Виховний захід у 1 класі 25
Криворотенко Л. Рослинний і тваринний світ Антарктиди 27
Ступак Н. Авторські фізкультхвилинки
на уроках трудового навчання в початкових класах 29
Ісаєва Л. Просвітницький тренінг “Зроби до здоров'я крок” 32

Досвід роботи одного навчального закладу

Пекур В., Сивоконь О. Історія й сьогодення Боярської ЗОШ № 4 34
Рудковська О., Ванькевич Н. Урок української мови (2 клас) 35
Самаріна О., Сивоконь О. Урок-казка 37
Свиридок О., Ляденко С. Урок української мови (4 клас) 39
Москаленко О., Сивоконь О. Урок КВК 41

Педагогічні технології

Марченко Т. Проектна діяльність як засіб формування
компетентностей в учнів початкової школи 44

Освіта вчителя

Сак Т. Як організувати навчання школярів із затримкою
психічного розвитку в інклюзивному класі 47

З історії педагогіки

Жулковський Б., Омельничук М. Православний богослужбовий спів
як засіб музичної терапії школярів 50

Слово художній самодіяльності

Красоткіна Н. Свято-концерт для бабусь і дідусів 53

А я роблю так ...

Зінченко Н. Інтелектуальна гра “Найрозумніший” 56

Почитаймо з учнями

Прудник С. Будньодні та ще й неділя! 61

Конкурс “Мій творчий проект”

Сіровська О. “Хліб – усьому голова” 62

Радіонова Л. “Рідну землю, де живем, Україною зовем!” 63

Розкази про свій клас 46, 49, 60

Передрук будь-якого матеріалу українською або іншими мовами
без письмової згоди редакції забороняється